
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

2.1. Dane administracyjne

Gmina Borne Sulinowo znajduje się w centralnej części Pomorza Środkowego, na terenie Powiatu Szczecineckiego, w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.

Graniczy z następującymi gminami:

- od północy – gminami Szczecinek i Barwice (Powiat Szczecinecki);
- od wschodu – gminami Okonek i Jastrowie (powiat Złotowski, województwo Wielkopolskie);
- od południowo-zachodu – gminą Czaplonek (powiat Drawsko Pomorski).

Gmina zajmuje powierzchnię 48 499 ha (484,99 km²), co pod względem wielkości lokuje na 2 miejscu wśród 6 gmin powiatu Szczecineckiego. W skład gminy wchodzi 39 jednostek osadniczych. Siedzibą gminy jest miasto Borne Sulinowe położone w centralnej części gminy.

Na obszarze tym zamieszkuje 9 393 osób. Pod względem liczby ludności gmina znajduje się na 4 miejscu w Powiecie Szczecineckim.

Nie bez znaczenia dla rozwoju gospodarczo – kulturowego gminy jest współpraca z gminami partnerskimi Ralsko w Republice Czeskiej i niemiecką gminą Krien. Miasto i Gmina Borne Sulinowo współpracuje również na szczeblu ogólnopolskim przynależąc do Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego "Pomerania", Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pojezierza Drawskiego.

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych drogowych przechodzących przez teren gminy należy droga krajowa nr 20 odcinek Szczecinek – Drawsko Pomorskie. Przez teren gminy przebiega również linia kolejowa niezelektryfikowana o znaczeniu krajowym nr 210, relacji Człuchów – Szczecinek - Drawsko.

2.2. Położenie geograficzne

Zgodnie z podziałem Polski na mezoregiony fizycznogeograficzne wg Kondrackiego obszar gminy należy do prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego. Obejmuje makroregion Pojezierze Południowopomorskie.

W obrębie tego makroregionu wyróżniono 12 mezoregionów. Gmina Borne Sulinowo znajduje się na obszarze mezoregionów Równina Wałecka i Pojezierze Szczecineckie.

Pojezierze Szczecineckie jest wysoczyzną morenową położoną na zewnątrz moren czołowych fazy pomorskiej, pomiędzy sandrem Równiny Wałeckiej na zachodzie i doliną Gwdy na Wschodzie. Powierzchnia tego mezoregionu wynosi około 830 km².

Na obszarze tym położonych jest kilkadziesiąt jezior, przeważnie małych, skupionych głównie w północnej części regionu, wśród których wielkością wyróżnia się jezioro Pile (pow. 9,8 km², gł. 44 m) i jezioro Komorze (pow. 4,2 km² głębok. 35 m). Część z jezior połączona jest rzekami. Największe z nich to Piława i Płynica, prawobrzeżne dopływy Gwdy.

Tereny położone w mezoregionie Równina Wałecka obejmują lekko sfalowany obszar sandrów, wyniesiony średnio 120–140 m n.p.m., przecięty dolinami kilku niewielkich rzek spływających do Gwdy, między innymi ograniczającej omawiany obszar od zachodu rzeki Piławki.

2.3. Warunki klimatyczne

Warunki środowiskowe gminy w dużym stopniu uzależnione są od położenia geograficznego, z niego wynika odrębność danego regionu.

Warunki klimatyczne panujące na terenie gminy należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno-morskiego i polarno-kontynentalnego, o przewadze wiatrów zachodnich, północno-zachodnich i północnych. Charakteryzuje go duża wilgotność powietrza. Średnie roczne temperatury powietrza ok. 8 °C są charakterystyczne dla środkowej i wschodniej części Pojezierza Pomorskiego.

Według regionalizacji klimatycznej A. Wosia, gmina Borne Sulinowo położona jest w obrębie Regionu Zachodniopomorskiego. Charakteryzuje się on częstszym występowaniem, w porównaniu z resztą kraju dni z pogodą przymrozkową umiarkowanie zimną, z niewielkim zachmurzeniem oraz bez opadu, oraz stosunkowo najmniejszą liczbą dni z pogodą przymrozkową z opadem. Najwyższe opady w ciągu roku, odnotowywane są w miesiącach letnich, najniższe w miesiącach zimowych od stycznia do marca. W okresie wegetacyjnym (od kwietnia do września) średnie opady wynoszą 357 mm.

Parametry klimatyczne ze stacji meteorologicznej w Szczecinku w 2001 r

T a b e l a 1

Parametr	Wartość
Średnia roczna temperatura powietrza	8,4 °C
Średni roczny opad	539 mm
Średnia prędkość wiatru	2,9 m/s

Zródło: Dane IMiGW wg Rocznika Statystycznego GUS, W-wa 2002

Teren gminy nie wykazuje znacznych dysproporcji w lokalnych warunkach klimatycznych, poza lokalnymi wahaniami zaznaczającymi się okresowo na terenach wysoczyznowych oraz większych dolin rzecznych i okolicach jezior. W rejonie dolin rzecznych okresowo zalegają

chłodniejsze masy powietrza o zwiększonej wilgotności oraz częściej występują przygruntowe przymrozki. Doliny rzeczne pełnią, więc okresowo rolę korytarzy umożliwiających spływ chłodnego powietrza.

Zjawiska podwyższonej wilgotności powietrza oraz większej częstotliwości występowania mgieł i zamglań towarzyszą również płytko występującym wodom gruntowym, podmokłością, stawom i jeziorom, których nie brakuje na terenie gminy Borne Sulinowo.

Pewien swoisty mikroklimat wprowadzają również kompleksy leśne. Cechuje je większa wilgotność powietrza, zaciszność, zacienienie. Wpływają łagodząco na dobowe i roczne wahania temperatur. (Oddziaływanie lasów na klimat terenów sąsiednich dotyczy przede wszystkim pasa o szerokości 50 – 100 m – wokół większego kompleksu leśnego).

Czynnik ten nabiera szczególnej wagi, gdy weźmiemy pod uwagę bardzo wysoki stopień zalesienia obszaru gminy, który wynosi blisko 60%.

2.4. Walory kulturowe

Na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo zostało zachowanych wiele historycznych pamiątek, między innymi kościoły, cmentarze i pojedyncze budownictwo. Uwarunkowane jest to historycznym powiązaniem tego regionu z różnymi krainami, a przede wszystkim przeszłość militarna. Do najcenniejszych zabytków gminy, pochodzących z różnych okresów historycznych, należą:

- Dom oficera – budynek położony jest nad jeziorem Pile, zbudowany został przez Niemców w latach 1934 – 1936;
- Ruiny willi Guderiana - niemieckiego generała, który mieszkał niegdyś w Bornem Sulinowie;
- Cmentarz wojskowy - leżący głęboko w lesie, niewidoczny z drogi, w kierunku Borne Sulinowo - Szczecinek, przed wsią Kragi. Spoczywają tu prochy poległych w czasie kampanii wrześniowej żołnierzy polskich oraz polskich i rosyjskich, którzy zginęli w 1945 r. podczas walk o Wał Pomorski;
- Cmentarz z tzw. "pepeszą", ponieważ głównym akcentem tego pomnika jest dłoń z celującą w niebo kolorową "pepeszą". Jest to cmentarz cywilno - wojskowy z mogiłami pochowanych tu po wojnie rosyjskich żołnierzy i ich rodzin;
- Jeleń - kościół filialny pod wezwaniem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, ryglowy rok budowy 1769 (Numer w Rejestrze 440);
- Kiełpino - kościół filialny pod wezwaniem Św. Kazimierza, wybudowany w połowie XVIII wieku (Nr w Rejestrze 333). W kościele znajduje się ołtarz główny, ambony, barok, drewno rzeźbione politurowane, rok budowy 1747;

- Okole – kościół filialny pod wezwaniem Św. Wojciecha, neogotyck, rok budowy 1914 rok (Nr w Rejestrze 1260);
- Radacz - kościół filialny pod wezwaniem Św. Maksymiliana Kolbe, ryglowy, rok budowy 1744 (Nr w Rejestrze 338);
- Starowice - kościół filialny pod wezwaniem Św. Stanisława Kostki, neogotyck, rok budowy 1879 (Nr w Rejestrze 89/B). W kościele znajduje się ambona, drewno rzeźbione i politurowane, XIX wiek;
- Kragi - kościół filialny pod wezwaniem Św. Antoniego, ryglowy, rok budowy początek XIX wieku (Nr w Rejestrze 441);
- Łubowo - ołtarz główny tryptyk XV/XVII wiek, drewno rzeźbione i politurowane, gotyk (Nr w Rejestrze 89B);
- Juchowo - w kościele znajduje się ołtarz murowany piaskowiec, rok budowy 1920; cmentarz oraz park dworski;
- Juchowo - pałac murowany, koniec XIX wieku, eklektyzm (Nr w Rejestrze 1078);
- Okole - dwór murowany, neoklasycyzm (Nr w rejestrze 1229). Wokół dworu park dworski o powierzchni 2,5 ha, starodrzew liściasty;
- Forteczny jaz piętrzący na rz. Piławie w miejsc. Czochryń;
- Radacz - pałac z XIX wieku, niewielkie przekształcenia w stylu naturalistycznym. Wokół park dworski o powierzchni 3 ha (Nr w Rejestrze 2644).

2.5. Uwarunkowania społeczne

2.5.1. Struktura i procesy demograficzne

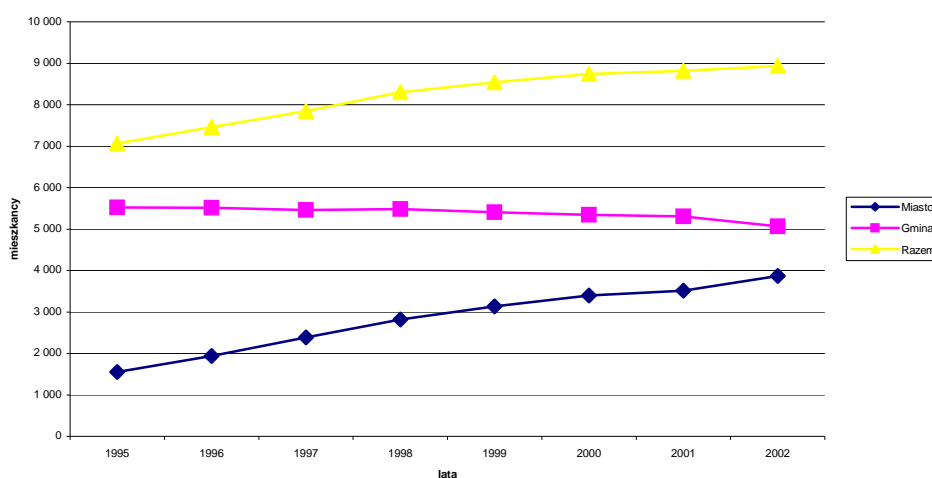
Miasto i Gminę Borne Sulinowo (według stanu Urzędu Miast i Gminy na dzień 07.11.2003 rok) zamieszkuje 9371 osób na przestrzeni 466,1 km². Gęstość zaludnienia wynosi zaledwie 20 M/km². Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na dzień 31.12.2002) tendencje w zakresie zmian demograficznych na przestrzeni lat 1995-2000 kształtowały się następująco:

Demografia

Tabela 2

Rok	Miasto	Gmina	Razem
1995	1 549	5 520	7 069
1996	1 942	5 516	7 458
1997	2 384	5 460	7 844
1998	2 817	5 483	8 300
1999	3 136	5 402	8 538
2000	3 397	5 345	8 742
2001	3 515	5 305	8 820
2002	3 871	5 063	8 934

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Regionalnych

Na podstawie danych zawartych w powyższej tabeli (wykresie) można zauważyć następujące zmiany w strukturze demograficznej gminy:

- liczba mieszkańców Miasta i Gminy wzrosła
- liczba mieszkańców miasta Borne Sulinowo dynamicznie wzrasta
- liczba mieszkańców obszarów wiejskich nieznacznie spadła

Wzrost ludności miasta Borne Sulinowo ma miejsce z powodu zasiedlania terenów pozostałych po armii radzieckiej, w najbliższym czasie należy spodziewać się zmniejszenia tej tendencji.

2.5.2. Struktura sieci osadniczej w gminie

Sieć osadnicza gminy skupiona jest w centralnej części gminy w paśmie skupionym wzdłuż głównego ciągu infrastruktury (droga krajowa, kolej).

Głównym ośrodkiem osadniczym jest miasto Borne Sulinowo zamieszkałe przez 4044 osób, co sytuuje je pod względem liczby ludności na pierwszym miejscu na terenie gminy. Drugą co do wielkości osadą jest Łubowo z 1143 mieszkańcami. Dwie inne miejscowości zbliżają się do pułapu 500 mieszkańców (Radacz i Jeleń)

W skład gminy wchodzi 22 sołectw (39 jednostek osadniczych), których zestawienie przedstawia tabela 3.

*Liczba stałych mieszkańców gminy Borne Sulinowo:
stan na dzień 07.11.2003 r.*

Tabela 3

Lp	Sołectwo	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	2	3	4
1.	Kłomino	Kłomino	14
2.	Brzeźno	Brzeźno	6
3.	Płytnica	Płytnica	5
4.	Łubowo	Łubowo	1143
5.		Strzeszyn	35
6.	Starowice	Starowice	43
7.		Czochryń	15
8.		Jeziorna	8
9.	Silnowo	Silnowo	271
10.		Dąbrowica	28
11.		Osiczyń	41
12.	Kiełpino	Kiełpino	157
13.		Kolanowo	26
14.	Piława	Piława	256
15.		Międzylesie	39
16.	Uniemino	Uniemino	176
17.		Okole	17
18.	Radacz	Radacz	435
19.		Obrąb	20
20.	Juchowo	Juchowo	368
21.		Kłosówko	31
22.		Kądzielnia	45
23.	Kucharowo	Kucharowo	63
24.		Grzywnik	16
25.	Jeleń	Jeleń	445
26.		Jelonek	76
27.		Przyjezierze	73
28.		Grabno	niezamieszkałe
29.	Ciemino	Ciemino	27
30.		Ciemino Małe	6
31.	Nobliny	Nobliny	88

1	2	3	4
32.	Komorze	Komorze	37
33.	Liszkowo	Liszkowo	314
34.	Rakowo	Rakowo	213
35.	Łączno	Łączno	90
36.	Dąbie	Dąbie	240
37.	Śmiadowo	Śmiadowo	124
38.	Kraji	Kraji	336
39.	Miasto Borne Sulinowo		4044
RAZEM			9 371

Źródło: Urząd Gminy

2.6. Użytkowanie terenu

Pod względem użytkowania terenu, gmina Borne Sulinowo ma charakter wybitnie leśny, procentowy udział użytków leśnych w powierzchni gminy stanowi blisko 60%, co jest wartością wysoką w porównaniu z 45% średniej lesistości w całym powiecie Szczecińskim, i 30% w Polsce. Wysoki jest także stopień jeziorności, który wynosi dla obszaru gminy ponad 7% i jest wyższy od średniej powiatowej o 2%

Struktura użytkowania gruntów na terenie Miasta i Gminy Borne Sulinowo. Tabela 4

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]			Udział w ogólnej powierzchni [%]			
	1	2	3	4	5	6	7
		Gmina	Miasto	Razem	Gmina	Miasto	Razem
Powierzchnia ogólna		46684	1815	48499	100	100	100
Użytki rolne		10961	11	10972	23,48	0,61	22,62
grunty orne		8764	5	8769	18,77	0,28	18,08
sady		27	0	27	0,06	0,00	0,06
łąki trwałe		1160	0	1160	2,48	0,00	2,39
pastwiska trwałe		713	6	719	1,53	0,33	1,48
grunty rolne zabudowane		186	0	186	0,40	0,00	0,38
grunty pod stawami		18	0	18	0,04	0,00	0,04
grunty pod rowami		93	0	93	0,20	0,00	0,19
Użytki leśne		27165	1070	28235	58,19	58,95	58,22
lasy		26933	1065	27998	57,69	58,68	57,73
grunty zadrzewione i zakrzewione		232	5	237	0,50	0,28	0,49
Grunty zabudowane i zurbanizowane		1056	352	1408	2,26	19,39	2,90
tereny mieszkalne		71	39	110	0,15	2,15	0,23
tereny przemysłowe		11	0	11	0,02	0,00	0,02
inne tereny zabudowane		55	117	172	0,12	6,45	0,35
zurbanizowane tereny niezabudowane		92	52	144	0,20	2,87	0,30
tereny rekreacyjne wypoczynkowe		70	71	141	0,15	3,91	0,29
tereny komunikacyjne	drogi	618	65	683	1,32	3,58	1,41
	kolejowe	86	8	94	0,18	0,44	0,19
	inne	0	0	0	0,00	0,00	0,00

1	2	3	4	5	6	7
użytki kopalne	53	0	53	0,11	0,00	0,11
Wody	3368	0	3368	7,21	0,00	6,94
powierzchniowe płynące	3244	0	3244	6,95	0,00	6,69
powierzchniowe stojące	124	0	124	0,27	0,00	0,26
Tereny inne	4134	382	4516	8,86	21,05	9,31
użytki ekologiczne	0	0	0	0,00	0,00	0,00
nieużytki	3614	372	3986	7,74	20,50	8,22
tereny różne	520	10	530	1,11	0,55	1,09

Źródło Starostwo Powiatowe, Stan na 01.01.2003

2.7. Uwarunkowania gospodarcze

2.7.1. Podmioty gospodarcze

Według informacji zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Szczecineckiego (dane z Urzędu Statystycznego w Szczecinie – grudzień 2001 r) struktura branżowa podmiotów gospodarczych przedstawiała się w sposób ukazany w tabelach 5 i 6.

Struktura działalności gospodarczej

Tabela 5

Zakres działania	Powiat	Borne Sulinowo
Ogółem w tym:	6 597	593
Przemysł	623	56
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	265	49
Budownictwo	572	59
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	513	29
Handel i naprawy	2 080	190
Obsługa nieruchomości i firm	935	75
Hotele i restauracje	210	30
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	489	21
Pozostała działalność usługowa, komunalna	378	37
Pozostałe sekcje	532	47

Najważniejsze podmioty gospodarcze na terenie Gminy Borne Sulinowo Tabela 6

Przedsiębiorstwo	Miejscowość	Działalność
Euro-Matex	Borne Sulinowo	przemysł drzewny
Aqua-Bór	Borne Sulinowo	zakład produkcyjny
ZGKIM- kotłownia	Borne Sulinowo	ciepłownictwo
Fabryka farb i lakierów	Borne Sulinowo	przemysł chemiczny
Przeróbka płyt pilśniowych	Borne Sulinowo	przemysł drzewny
Piekarnia Selfa	Borne Sulinowo	produkcja spożywcza
CPN	Borne Sulinowo	handel
GS Silnowo	Silnowo	produkcja spożywcza
CPN	Silnowo	handel
KPPD Szczecinek	Łubowo	przemysł drzewny
Mleczarnia Łubowo	Łubowo	produkcja spożywcza
Tartak	Gwda Wielka	przemysł drzewny
Ferma bydła	Łubowo	produkcja spożywcza

Wg danych z Urzędu Miasta i Gminy Borne Sulinowo

2.7.2 Gospodarka rolna

Ogólna powierzchnia użytków rolnych Miasta i Gminy Borne Sulinowo wynosi 10972 ha. Co stanowi zaledwie 22,6% ogólnej powierzchni gruntów gminy. Sytuacja ta wynika z uwarunkowań historycznych z ostatnich 50 lat. Wśród użytków rolnych dominują grunty orne. Obecnie duży jest udział terenów ugorowanych.

Zwierzęta gospodarskie w gminie i powiecie

Tabela 7

	trzoda		Bydło	
	ogółem szt/ % w powiecie	lochy szt	ogółem szt/ % w powiecie	krowy szt
Borne Sulinowo	1950 (2,6%)	260	1260 (14%)	598
powiat	70000	6390	9055	3570

Źródło: Raport Starostwa Powiatowego

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych

Tabela 8

	bydło szt. na 100 ha UR	trzoda szt. na 100 ha GO	maciory szt. na 100 ha GO	owce szt. na 100 ha UR
Borne Sulinowo	12,54	56,24	32,20	3,18
Powiat	14,81	119,56	10,90	0,60
Województwo	12,01	75,20	6,56	0,80
Kraj	32,70	110,20	8,60	2,00

Źródło: Raport Starostwa Powiatowego

Obsada bydła na terenie Gminy Borne Sulinowo jest znacznie niższa niż średnia dla kraju (podobnie jak w pozostałych gminach Powiatu Szczecineckiego). W przypadku obsady trzody chlewnej w przeliczeniu na 100 ha, gmina jest znacznie poniżej średniej dla kraju i powiatu (przyczyną jest duży udział nie użytkowanych rolniczo obszarów byłego poligonu). Pomimo dość niskich wyników statystycznych należy zwrócić uwagę na fakt funkcjonowania na terenie gminy przemysłowych ferm trzody chlewnej.

Łączna liczba gospodarstw rolnych w mieście i gminie wynosi 637. Liczną jest grupa gospodarstw małych, do 2 ha – (ponad 30% wszystkich gospodarstw gminy), Stosunkowo duży w skali powiatu jest udział gospodarstw o powierzchni powyżej 500 ha.

Tabela 9

Pow. gospodarstw [ha]	Ilość gospod.	udział procentowy w liczbie gospodarstw w gminie	gmina Borne Sulinowo
1-2	901	32,5	207
2-3	408	16,01	102
3-5	371	12,09	77
5-7	212	6,75	43
7-10	336	7,85	50
10-15	412	8,32	53

15-20	219	2,83	18
20-30	232	3,45	22
30-50	149	4,24	27
50-100	107	3,14	20
100-200	37	1,1	7
200-300	17	0,63	4
300-500	12	0,31	2
500-1000	10	0,63	4
Pow. 1000	6	0,16	1
Razem	3429	100	637

Źródło Raport" Informacja o stanie środowiska w powiecie szczecineckim" 2003

Na terenie gminy istnieje 1 gospodarstwo ekologiczne zajmujące się prowadzeniem zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, którego produkcja oparta jest na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie. Gospodarowanie metodami ekologicznymi wykorzystuje naturalne zasoby zapewnia trwałą żyzność gleby, zdrowotność zwierząt i wysoką jakość produkowanych płodów rolnych.

Gospodarstwo to jest położone w Juchowie, gm. Borne Sulinowo, ma powierzchnię 1 114,5 ha, kierunek produkcji - roślinny. Kolejne obiekty są w trakcie przestawienia na produkcję ekologiczną.

Na terenie gminy działalność prowadzi przedsiębiorstwo zajmujące się współpracą z rolnikami indywidualnymi w zakresie produkcji biomasy.